

GÜNEYEVLER KÖYÜNDE YARDIMLAŞMA GELENEKLERİ

Hüseyin T Ü R K*

Güneyevler Sivas ilinin Divriği kazasına bağlı bir köydür. 89 haneli olan köyün Divriği'ye uzaklığı 13 km. dir. Köyde ilkokul, içme suyu ve elektrik bulunmaktadır. Divriği ilçesine Divriği-Kangal karayolu ile bağlıdır. Köye elektrik 1980 yılında gelmiş olup, elektrikli aletlerin (TV-Radyo, Video, Buzdolabı vs.) çoğunluğu kullanılmaktadır. Köylüler hayvancılık, Divriği Demir-Çelik İşletmelerinde işçilik ve yoğun olarak da çiftçilik üretim uğraşlarında çalışmaktadırlar. Köyde her üç haneden birinde Traktör bulunmakta ve çiftçilik makinalaşmış olarak yapılmaktadır. Köy halkı, modern sağlık hizmetleri ve ortaokul, lise gibi eğitim kurumlarından Divriği'ye giderek yararlanmaktadır.

Köy topluluğu, aynı tip yaşam tarzına, aynı tip dünya görüşüne ve aynı geleneğe bağlı homojen bir nitelik taşımaktadır. Nüfusça az ve genellikle birbirlerine akraba insanlardan oluşan köy topluluğu köydeki sorunları kendi içinde çözümlenmekte, gerektiğinde suç karşılığında dövme, kınama, ayıplama ve köy dışına atma vb. cezalar uygulamaktadır. Bir anlaşmazlık durumunda zorunlu olmadıkça devletin resmi kurumlarına başvurmamakta, anlaşmazlığı öncelikle kendi aralarında çözümlenmeyi düşünmektedir.

Köy topluluğundaki bu duruma karşılık, kent toplumunda ise sosyal organizasyonu devletin resmi kurumları üstlenmiştir. Kentte bireyselleşme eğilimi yaygın olduğundan köydeki homojenlik özelliğinin yerini heterojenlik özelliği almaktadır.

Köyde işlerin yürütülmesi daha çok "ailelerin türlü üretim etkinlikleri ile kimi topluluk hizmetlerinin köydeki bütün yada bir çok ailenin karşılıklı yardımlaşması" anlamındaki "imece" usulüyle gerçekleşmektedir. İmece, köy topluluğunun kendisine özgü bir yardımlaşma çözü-

* D.T.C.F. Antropoloji Bölümü Araştırma Görevlisi.

1- Özer Ozankaya, Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü, TDK yay. (2. baskı), Ank. 1980, s. 64

müdür, imece usulü çalışmada köy topluluğunun ortak çıkarları söz konusu olmaktadır. Köy topluluğunda "her ortaklaşacı girişimde görülen karşılıklı bağımlılık duygusu veya yardımlaşma eğilimi"² anlamındaki "yardımlaşmacılık", bugüne kadar yapılan köy çabşmalarında da belirtildiği gibi³, niteliksel olarak değişmekle ve niceliksel olarak azalmakla birlikte bugün de var olan bir olgudur.

Güneyevler köyünde de yardımlaşma gelenekleri olarak adlandıracağımız imece usulü çalışma ve zor günlerde birbirilerinin yardımına koşma davranışı eskiden daha yoğun bir şekilde var olmasına karşın, son 10-15 yıldır bu davranış biçiminde bir gevşemenin gözlemlendiğini söyleyebiliriz. İşte biz görüşme ve katılımlı gözlem tekniklerine dayanarak hazırladığımız bu çalışmada Güneyevler köyündeki yardımlaşma geleneklerini anlatacağımız gibi, sonuç kısmında da -köylülerce çok yakınılan ve çeşitli nedenlere dayandınlan-yardımlaşma geleneklerinde gözlenen gevşemenin ve azalmanın nedenlerine de kısaca değineceğiz.

Araştırma köyümüz olan Güneyevler köyünde saptadığımız yardımlaşma çeşitlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Tarla işlerinde yardımlaşma,
2. Ev yapımında yardımlaşma,
3. Ekmek pişirmede yardımlaşma,
4. Hayvancılıkta yardımlaşma,
5. Köyün ortak işlerinde yardımlaşma,

2- Özer Ozankaya A.g.e., s. 127

3- Bkz. a) Ali Rıza Balaman, Te-Ve Köyü Genel Etnografyası, İzmir, 1982, s. 62

b) Nermin Erdentuğ, Hal Köyünün Etnolojik Tetkiki, A.Ü. Eğitim Fak. Yayım, Ankara, 1975, s. 72-73

c) Nermin Erdentuğ, Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropolojik (Etnolojik) İncelemeler, A.Ü. Eğitim Fak. Yay. Ank. 1972, s. 37.

d) Nermin Erdentuğ, Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki, A.Ü. Eğitim Fak. Yay., Ank., 1971, s. 36.

e) İbrahim Yasa, "Toplum Kalkınması ve Köylerde Yardımlaşma Gelenekleri", SBF Dergisi, Cilt XVII., Sayı 1, 1962, s. 89-115

f) İbrahim Yasa, Hasanoğlan Köyü, T.O.D.A.I.E. Yayını, Ank., 1955, s. 125

g) Erdoğan Güçbilmez, Yenimahalle ve Kayadivi, Karşılaştırmalı Bir Köy Araştırması, A.Ü. SBF Yay., Ank., 1972, s. 230-232.

h) Nermin Erdentuğ, Sosyal Âdet ve Gelenekler, Kültür Bak. Yay., Ank., 1977, s. 45-47

Resim 1. Güneyevler köyünün uzaktan görünüşü

6. Ödünç alıp verme,
7. Düğünlerde yardımlaşma,
8. Kimsesizlere yardım etmek.

1. Tarla İşlerinde Yardımlaşma:

Köyde hemen köylülerin tümünün ekebilecekleri kadar toprağı vardır. Tarla işleri yaz günleri yoğun olarak yapılır. Genellikle ailede tarla işlerini yapacak sayıda insan gücünün bulunmaması, sürenin kısa olması, ürünün zamanında ekilip biçilmesi zorunluluğı, beraber çalışmadan duyulan haz derecesinin yüksek olması ve bazı tarla işlerinin tek bir aile tarafından yapılmasının olasılık dışı olması gibi nedenler, bu tür işlerde yardımlaşmayı zorlamaktadır. Bu yardımlaşmada genellikle iyi anlaşılan aileler veya akrabalar birbirlerine karşılıklı yardımda bulunarak işin zamanında, kısa sürede bitmesini olası kılmaktadır. Bazen bazı ailelerin, ailedeki insan sayısının fazla olmasından dolayı, sevdikleri ailelere, akrabalarına veya yardıma gerek duyan ailelere karşılık beklemezsizin yardım ettiği de görülmektedir. Köyde tarla işlerinin

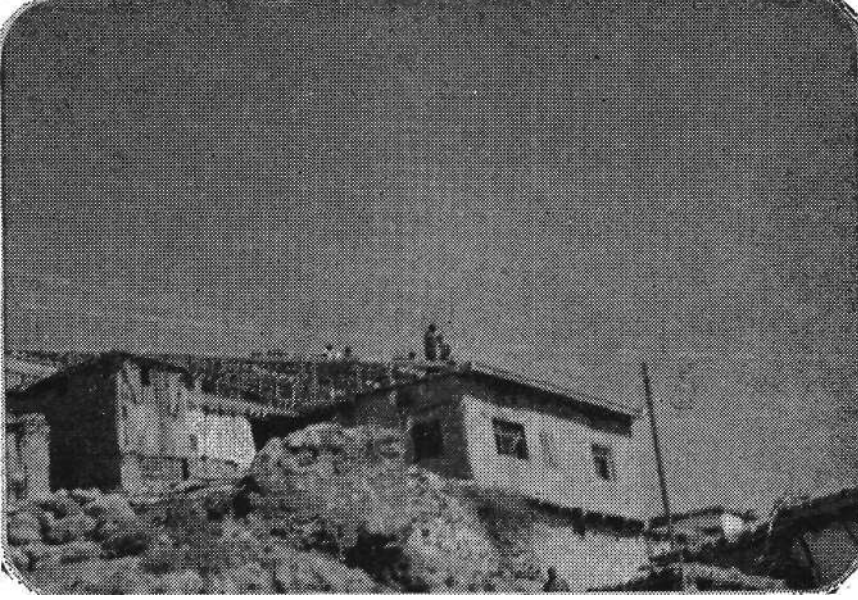
Resim 2. Patos çekilmesinde yardımlaşma

den yardımlaşarak yapılanlar, tarlayı çapalamak, ekin biçmek, Patos çekmek⁴, patatesi topraktan sökmek, sebze toplamak, nohut dermek ve tarlaları sulamak gibi işlerdir. Tarla işlerindeki yardımlaşma son 10-15 yıldır birbirlerini seven, birbirlerine akraba ve iyi anlaşılan aileler arasında karşılıklı olarak yapılmaktadır. Ayrıca, bu yardımlaşmayı sürdüren aileler azaldığından, üye sayısı az olduğu halde kendi başının çaresine bakan aileler de oldukça fazladır. Son yıllarda azalan bu tür yardımlaşmanın yerini para karşılığında çalışma almaktadır.

2. Ev Yapımında Yardımlaşma:

Köyden birisi ev inşa etmek istediğinde temel atma, duvarları örme, duvarları sıvama gibi çatının tamamlanmasına kadar olan işleri, inşaattan anlıyorsa kendisi yapar, anlamıyorsa usta tutarak ona yaptırır. Sıra tavanın kalasları çatılıp tavanı kapatma işine geldiğinde, köyde yapmak zorunda oldukları işleri olan kişilerin dışında tüm

4- Patos çekmek: Deste haline getirilmiş ekin ya da arpa destelerinin, patos denilen alete dirgen kullananlar tarafından atılarak, buğday ya da arpanın, samanından ayırılmasıdır. Özellikle bu işte, işin ağır olması nedeniyle iş gücüne olan gereksinme fazladır.

Resim 3 Fv yapımında yardımlaşma

yetişkin erkekler ve kadınlardan da yardım etmek isteyenler yardımcı olurlar. Evin tavanını kapatmak için püşürük atılır.⁵ Köyde inşaat işlerinde yardımlaşma konusunda en yaygın gelenek püşürük atmada yapılan yardımdır. Bu yardımlaşma güçlü bir gelenek haline gelmiştir. Bu işte erkekler yaptıkları püşürüğü küreklerle evin tavanına atarak ince bir tabaka halinde yayarlar, kadınlar da su taşıma, çalışan erkeklerden susayanlara su verme gibi işleri yaparlar. Köyde bir ev yapıldığında pürüşük atılmadan önce köylüye bir tellal⁶ aracılığı ile püşürük atma işinin olduğu duyulur. Bu yardıma katılmayanlardan geçerli bir mazereti bulunmayanlar köylü tarafından ayıplanır, kınanır. Püşürük atmaya gelmeyenlerin bu davranışlarına karşılık olarak, evi yapılan kimse veya köylülerden bir kısmı yardıma katılmayanın böyle bir işi olduğunda yardım etmezler. Bu yardıma gelenlere evin sahibi iş bitiminden sonra yemek verir, çay servisi yapar. Hatta içki ziya-

5- Evin tavamna kalaslar yerleştirilip, tahtalarla kapatıldıktan sonra toprak ve samanın suda çamur haline getirilmesiyle yapılan püşürük denilen karışımın tavana küreklerle savrulurak atılmasıdır.

6- Köydeki önemli olayları davul eşliğinde köylüye bağırarak duyuran kişidir. Güneyevler köyünde bu işi çoğunlukla köy bekçisi üstlenmektedir.

feti bile hazırlar. Ayrıca, inşaat işinde çatı çatılmasına da sevilen tanıdık, komşu veya akrabalardan' bir kısmı yardım etmektedir.

Son 10-15 yıldır bu gelenekte de bir gevşeme görülmekle birlikte, yine de köydeki en güçlü geleneklerden biri püşürük atmadaki yardımlaşmadır. Köyde püşürük atmaya yardımcı olmayı istemeyenler genellikle geçersiz de olsa bir mazeret bularak yardım etmeyi reddederler. Ancak, bu geleneğe uymayanı köylüler hala güçlü bir şekilde kınamakta ve ayıplamaktadırlar.

3. Ekmek Pişirmede Yardımlaşma

Güneyevler köyünde sac üzerinde pişirilen ekmek yenmektedir. Aileler uzun süre yetecek kadar ekmeği bir oturuşta pişirerek, sık sık bu zahmete katlanmak istemezler. Köyde ekmek pişirmek için imence usulü ile tüm köylü tarafından yapılan küçük bir kulübe içinde tandır denilen ocak bulunmaktadır. Tüm aileler burada ekmek pişirirler. Her ailenin ekmek pişirmek için ocağı önceden kendisi için ayırtıp, diğer ekmek pişirmek isteyenleri haberdar ederek, 5-10 gün önceden bir gün belirlemesi gerekmektedir. Ekmek pişirme işi için en az üç kadın gerekmektedir. Bu kadınlardan birisi sürekli hamur yapar ve hamurları top halinde diğer kadının önüne hazır eder. Diğer kadın topak halinde önünde bulunan hamuru uzun, ince ve yuvarlak bir tahta olan oklava ile ince, yuvarlak bir biçimde açar. Üçüncü kadın ise bu açılan hamuru ocak üzerindeki sıcak sac'ın üzerine koyarak yanmadan pişmesini sağlar. Genellikle bir ailede bu işi yapma becerisine sahip üç kadın bulunmadığından bu iş için yardımlaşma bir dereceye kadar zorunludur. Bundan başka, ekmek pişirme işinin uzun sürmesi nedeniyle değişimli olarak çalışılması üçten fazla kadının çalışmasını da gerektirebilmektedir. Ekmek pişirmede yardımlaşma için ekmek pişirecek olan aileler karşılıklı olarak anlaşarak birbirlerine yardım etmeye söz verirler. Bir aileye yardım eden aileye diğer aile de karşılık olarak yardımcı olur. Böylece zor olan ekmek pişirme işi nispeten kolaylaşmış olur. Ayrıca, köydeki samimi aileler birbirlerine karşılıklı olmaksızın da yardımda bulunabilmektedir.

4. Hayvancılıkta Yardımlaşma

Köyde eskiden beri en yaygın yardımlaşma geleneklerinden biri de mal⁷ gütmeki yardımlaşmadır. Bu sosyal organizasyon a) Tüm mal-

7- İnek, öküz, dana, tosun, boğa gibi büyük baş hayvanların herbirine genel olarak "mal" denilmektedir.

ların (süt veren ve süt vermeyen) birlikte güdülmesi, b) Sadece süt vermeyen malların güdülmesi olmak üzere iki biçimde yürütülmektedir.

a) Tüm malların (süt veren ve süt vermeyen) birlikte güdülmesi için yapılan organizasyon: Süt veren (inek) ve süt vermeyen (tosun, öküz, boğa) büyükbaş hayvanı bulunan ailelerin hepsi köy odasına toplanarak, için her aileden kaç kişinin görevlendirileceğini saptarlar. Köyde her ailenin süt gereksinimini karşılama için en az 1—2 ineği bulduğundan bu organizasyona köydeki tüm aileler katılmaktadır. Köy odasında toplanan köylüler, muhtar ve ihtiyar heyeti gözetiminde herkesin hayvan sayısını ve görevlendirileceği gün sayısını listeler halinde belirlerler. Bu liste köyün bekçisine teslim edilir. Bekçi bir gün önceden mal sırasına gidecek olan aileyi haberdar eder. Ailelerden genellikle genç erkekler bu iş için görevlendirilirler. Mal sırası gelen ailenin eğer geçerli bir mazereti varsa ondan sonraki sırası gelen kişi (sıracı) görevlendirilir. Ertesi gün için ise önceden mazereti olan aile görev yapar. Mal sırasına giden herkes sabahleyin hayvanları 5—6.5 sıralarında güneş doğarken teslim alarak, ya köyün yaylasına ya da etraftaki dağlara götürür. Orada akşam oluncaya kadar hayvanları güderek akşam 7 sıralarında güneş batarken köye geri döner. Hayvanlar sayılarak teslim alınır. Eksik çıkarsa, bundan o gün görevli olan kişi sorumlu tutulur. Bu organizasyonda akşamları geri dönülmesinin nedeni ineklerin sağılarak sütlerinin alınmak istenmesidir. Bu mal sırası Mayıs ayının başından Kasım ayının sonlarına kadar sürmektedir.

Son 5 yıldır hayvancılığın yoğun bir üretim uğraşısı olmaktan çıkmasından dolayı bu organizasyonda bir gevşeme görülmektedir. Bazı yıllar köylüler mal başına belli bir miktar para ödeyerek bir çoban görevlendirmektedirler.

b) Süt vermeyen mallar için yapılan organizasyon: Sadece Süt vermeyen mallar için ve Haziran ayında yapılan bu organizasyon için süt vermeyen mallar olan ailelerin reisleri köy odasında toplanırlar. Kaç hayvan için kaç kişinin görevlendirileceği belirlenir. Bu kurala göre hayvan sayısı fazla olan aileler mal sırasına diğer ailelerden fazla giderler. Mal sırası denilen bu organizasyonda sadece süt vermeyen malların güdülmesinin nedeni, Haziran ayında köyün yaylasındaki ve dağlardaki otların fazla olmasıdır. Bu organizasyonda da kimlerin ne zaman görevlendirileceği köy odasında listeler halinde belirlenir. Listede sırası geleni köy bekçisi bir gün önceden haberdar eder.

Resim 4 Bulgur yapımında yardımlaşma

Bu mal sırasında diğerinden farklı olarak köylülerin dışında bir de sürekli bir çoban görevlendirilmektedir. Çobanın yanında köyden sıra ile görevlendirilen kişiler ise çobana yardımcı olmak ve çobanın yemeğini götürmek için görevlendirilmektedir. Hayvanlar köyün 4 km ötesindeki köy yaylasına veya etraftaki dağlara götürülerek Haziran ayının sonuna kadar orada kalırlar. Çoban bir ay boyunca köye hiç gelmez. Köyden görevlendirilen kişi (sıracı) öğlen 12 civarında yaylada belirlenmiş olan buluşma yerine giderek çobana yemeğini verir. Diğer sıracıdan da listede belirlenmiş sayıdaki malı sayarak teslim alır. Bir sonraki gün saat 12'ye kadar malı çobanla birlikte güder. Gece yaylada açık havada yatar. Daha sonra mal yatağı denilen buluşma yerinde köyden gelen diğer sıracıya malları teslim ettikten sonra köye döner. Günümüzde de hâlâ sürdürülmekte olan bu organizasyonda malların etlenmesi amaçlanmaktadır.

Hayvancılıkla ilgili köydeki bu iki organizasyondan başka eskiden de "Davarcılık"» yaygın bir üretim uğraşısı iken çoban bulamayan

8- GÜneyevler köyünde koyun, keçi, kuzu, koç gibi küçük baş hayvanların tümüne "davar" denilmektedir.

8-10 aile bir araya gelerek kendi aralarında anlaşılır ve davarların sayısına göre aralarında bir liste oluşturlardı. Listeye göre ortaklaşa bir biçimde davarlarını güderlerdi. Bu organizasyona göre de sırası gelen kişi sabah 5—6.30 sıralarında davarı alır, akşam güneş batana kadar güderdi. Son 10-15 yıldır "Davarcılık" uğraşısı köyde yaygın olmadığından bu organizasyon kalkmıştır. Davarcılık yapan az sayıdaki aile ya aile fertlerinden birini görevlendirmekte, ya da en fazla iki aile ortak olarak bu işi aralarında yürütmektedir.

5. Köyün Ortak İşlerinde Yardımlaşma:

Güneyevler köyünde köyün ortak yararına olan işlerde de "imece" usulü herkes çalışır. İş bitirilene kadar bu yardımlaşma sürdürülür. Bu yardımlaşma biçiminde, muhtar ve ihtiyar heyeti tüm köylüyü köy odasına toplayarak yapılacak işi önerir. Herkesin parasal ve işgücü olarak ne kadar yardımda bulunabileceğini belirler. İmece usulü yardımlaşmada herkes eskiden eşit oranda işgücü ve parasal yardımda bulunurdu. Son 10-15 yıldır ise ailelerin ekonomik durumlarında farklılık olması nedeniyle bu eşitlik bozulmuştur.' Günümüzde artık ekonomik durumu iyi olan aileler kendilerine ait kamyon, traktör, araç-gereç gibi maddi olanaklarını hizmete sunarak ve diğerlerine oranla daha fazla parasal yardımda bulunarak, fiili olarak çalışmamayı tercih etmektedirler. Ekonomik durumu iyi olmayan aileler ise buna karşı çıkmaktadır. Toplumsal tabakalaşmadan doğan bu durum, imece usulü yardımlaşmayı azaltmıştır. Köyde yıllar önce su, elektirik, su arkı, ekmek tandırı gibi çalışmalar imece usulü yardımlaşma ile yapılmış olmasına karşın, son yıllarda bu tür yardımlaşma gerçekleşmemektedir.

6. Ödünç Alıp Verme:

Köyde ayrıca ekonomik olarak zor durumda kalan aileler iyi anlaşlıkları, samimi oldukları ailelerden veya akrabalarından faiz vermeksizin borç para almaktadırlar. Karşılık olarak borç alan aileler de zor durumda kaldıklarında borç aldıkları ailelere yardımcı olmaktadır. Ayrıca, çeşitli tarım araçları, yiyecek maddeleri, diğer araç ve gereçler de yaygın olarak ödünç alınıp verilmektedir. Köyde en yaygın yardımlaşma "ödünç alıp verme" biçimindeki yardımlaşmadır. Bu yardımlaşmada da son yıllarda bir azalma gözlenmektedir.

7. Düğünlerde Yardımlaşma:

Güneyevler köyünde düğün gelenekleri halâ eski yaptırım gücünü korumaktadır. Düğünde yeni evlenecek çiftlere maddi ve manevi yardımda bulunmak çok eskiden beri süregelen yardımlaşma geleneklerindedir.

Köyde yeni evlenecek olan çiftlerin düğünlerinde, evliliklerinde başarılı olmaları için tecrübeli evli kadınlardan yengeler⁹ ve sağdıç!¹⁰ seçilir. Bu kişiler yeni evlenen çiftlere yol gösterirler. Ayrıca düğünde yeni evlenecek çiftlere çeşitli takılar (genellikle altın ve para) takdir. Bu takılardan altınları (bilezik, kolye, yüzük vb.) gelin ve damadın yakın akrabaları, para takısını ise hemen hemen köylülerin tümü takmaktadır. Yeni evlenen çiftlerin evleri kız ve oğlan

Resim 5. Düğünlerde yardımlaşma

9- Yeni evlenecek genç kıza düğünde, gerdek gecesinde ve ileriki evlilik yaşamında nasıl davranması gerektiği konusunda çeşitli bilgiler vermekle görevlendirilen ve gelinin düğündeki temsilcisi olan evli kadınlara yenge denilmektedir.

10- Yeni evlenecek erkeğe düğünde, gerdek gecesinde ve evlilik yaşamında nasıl davranması gerektiği konusunda bir takım bilgiler vermek, düğünün düzenli yapılmasına yardımcı olmak, düğün bayrağını taşımak gibi görevleri üstlenen ve damadın düğündeki temsilciliğini yapan erkeğe "sağdıç" denilir.

akrabaları tarafından eşyalarla donatılır. Gelinin getirdiği "çeyiz" de bir tür ev eşyası yardımudur. Bundan başka tüm köylüler yeni evlilerin evlerini ziyaret ederek onlara evlerinde kullanabilecekleri eşyalardan çeşitli hediyeler verirler. Düğün gelenekleri ve düğündeki yardımlaşma gelenekleri köyde güçlülüğünü sürdürmekle birlikte, yine de eskiye oranla bir gevşeme söz konusudur. Örneğin, akrabaların hepsi eskiden altın bilezik gibi takılar takarlarken, bugün akrabaların bir kısmı ekonomik durumlarının iyi olmamasından dolayı altın takı yerine para yardımı bulabilmektedirler. Köylülerden bir kısmı da aynı nedenden veya dargınlık, kavgalı olma gibi durumlardan dolayı para takısı ve hediye eşya yardımını yapmamakta ya da yapamamaktadırlar.

8. Kimsesizlere Yardım Etmek!

Köyde eskiden parçalanmış aile¹¹ tipindeki ailelerde yalnız yaşayan yaşlı dul kadınlara ve onların çocuklarına yardımcı olmak geleneksel bir zorunluluk olarak görülmekteydi. Bu tür kişilere gerektiğinde yiyecek, içecek, giyecek, para yardımında bulunduğu gibi işlerine de yardımcı olunurdu. Bugün de köyde kimsesiz, yalnız başına yaşayan bu gibi kişilere yiyecek, giyecek ve iş yardımı gibi yardımlar yapılmakla birlikte, bunlar artık tüm köylü tarafından değil de belirli aileler tarafından sınırlı olarak yapılmaktadır.

SONUÇ

Güneyevler köyünde de görüldüğü gibi genel olarak köylerimizde yardımlaşma gelenekleri yok olmaya yüz tutmakta, köydeki "birlik", "beraberlik" ve "dayanışma" gibi köy kültürü özelliklerine de oldukça az rastlanmaktadır. Köylü yardımlaşma, birlik, beraberlik ve dayanışma gibi köy kültürünün özünü oluşturan özelliklerin azalmasından şikayet etmekte; ancak kendisindeki "bireyselleşme" yönündeki değişimleri de görmezden gelmektedir.

Genel olarak köy topluluklarında çoğunlukla gözlenen bu durum, Güneyevler köyünde de açıkça gözlenmekte, köylü bu durumdan çok şikayetçi olmaktadır. Bunun nedenleri konusunda köylüler bir çok açıklama yapmakla birlikte en yaygın olarak yaptıkları açıklama "manevi değerlerin yerini maddi değerlerin alması" dır. Bizce ise aslında bu

11- Parçalanmış aile, Ailedeki evlilik bağının ölüm, boşanma, göç gibi nedenlerle bozularak, bir evli çiftin bulunmadığı aile tipidir.

durum tek nedenle ve basit bir şekilde açıklanamaz. Bu durumun nedenleri, köye elektiriğin gelmesine bağlı olarak Tv-Radyo gibi iletişim araçlarının ve buzdolabı, çamaşır makinası, fırın, ütü, video vb. kente özgü araç ve gereçlerin yaygın olarak kullanılmaya başlanması; tarımda makinalaşmanın gerçekleşmesi, pazar ve para ekonomisine geçilmesi; tüm bunların sonucunda, köyde sosyal tabakalaşmanın belirgin bir hale gelerek, köylülerin birbirlerini kıskanmaları, çekememeleri gibi köy kültüründe oluşan değişimlerdir. Ancak bu kültür değişiminin plansız ve kendiliğinden olduğu da açıktır. Öyle ki köye kente özgü maddi kültür unsurlarının hemen çoğunun girmesine karşın, kente özgü manevi kültür unsurlarının çoğunluğu henüz girmemiştir.¹² Köyde kente özgü maddi kültür unsurları ile köye özgü geleneksel köy kültürü özellikleri açık bir çelişki oluşturmaktadır. İşte bu çelişki köylüyü "köye özgü, köy yaşamı için gerekli olan yardımlaşma geleneklerinin sürdürülüp, sürdürülmemesi" gibi bir çelişki de bırakmaktadır. Köylü, Tv-Radyo, gazete gibi etkili iletişim araçlarından kente özgü "bireyselleşme" özelliklerini farkında olmadan içine sindirirken, kentle bütünleşmemiş küçük bir grup halindeki köy yaşamında kendisine çok gerekli olduğunu bildiği yardımlaşma, birlik, beraberlik ve dayanışma gibi köy kültürünün özünü oluşturan özellikleri de yitirdiğini farkedememektedir.

Aslında köylerimizdeki plansız kalkınmanın kaçınılmaz sonucu olan bu durumu kısaca şu sözlerle açıklayabiliriz: "toplum kapalı bir dizge olarak kaldığı sürece toplumdaki bireyler bilgiyi, görgüyü ve gelenekleri eşit olarak paylaşırlar. Toplum bu kapalılık özelliğini yitirdiğinde ise bilgi, görgü, gelenekler eşit olarak paylaşılmaz. Toplum homojenliğini yitirerek heterojen bir yapıya sahip olur. Sosyal tabakalaşma belirginleşir."

12- Bu durum W. Ogborn'un öne sürdüğü "kültür boşluğu" görüşü ile açıklanabilir. Kültür boşluğu için bkz:

- a) Serim Timur, Türkiye'de Aile Yapısı, H.Ü. Yayını, Ankara, 1972, s. 9.
- b) E. Mine Tan, Toplumbilime Giriş, Temel Kavramlar, A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1981, s. 99.